

УДК 339.94

МІЖНАРОДНІ КЛАСТЕРИ: ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ І КЛАСИФІКАЦІЯ

Черних В. В.

Аспірантка кафедри європейської інтеграції ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана».

Науковий керівник: професор Тараненко Н. О.

Анотація. Наукова стаття присвячена висвітленню концептуальних засад аналізу та з'ясуванню економічної сутності процесів утворення міжнародних кластерів в умовах світового економічного розвитку. Автор розглядає категоріальний апарат міжнародної кластеризації, визначає ключові фактори успіху міжнародних кластерних структур. У статті запропоновано нову класифікацію економічних кластерів за територіальною ознакою, визначено місце і роль міжнародних кластерів у глобалізованому світі. Автор досліджує найпоширеніші дефініції терміну «міжнародний кластер» у сучасній економічній літературі. Проаналізувавши існуючі трактування даного явища, автор пропонує власне визначення міжнародного кластера. Охарактеризовано особливості міжнародного кластера як форми міжнародного економічного співробітництва, описано його синергетичні ефекти. Автор наполягає на тім, що саме концепція розвитку міжнародних економічних відносин за принципом формування мережевої економіки сприяє становленню нового бачення механізмів ефективності кластерних утворень. У статті обстоюється думка, що кластерна модель є найбільш результативним чинником розвитку міжнародних економічних відносин в умовах глобалізації.

Ключові слова: кластеризація, міжнародний кластер, мережева економіка.

Постановка проблеми. Важливою складовою активізації соціально-економічного розвитку територій є поява і поширення кластерів. Сучасний світовий досвід наочно продемонстрував: кластерна форма організації виробництва створює широкі можливості для використання місцевих ресурсів, освоєння іноземних інвестицій, забезпечує доступ до нових ринків збуту, дозволяє повною мірою реалізувати потенціал міжрегіонального, транскордонного та транснаціонального співробітництва.

У багатьох розвинених країнах кластерний підхід до структуризації економіки визнано загальноприйнятим. За даними Європейської кластерної обсерваторії у світі нараховується близько 3 тис. кластерів, в яких зайнято 40% працездатного населення [14]. При цьому масштаби кластеризації продовжують зростати.

Беззаперечним є той факт, що кластерна економіка має інтернаціональний характер. З огляду на це, в умовах глобалізації світового господарства міжнародні інтеграційні процеси стають визначальними, зростає значення зовнішньоекономічного співробітництва в рамках міжнародних кластерів. Сучасні кластери розширюють межі своєї діяльності і виходять за кордони окремих держав.

Результати значної кількості досліджень в Європі з вивчення кластерних структур свідчать про феномен організації міжнародного кластера і його позитивний вплив на соціально-економічний розвиток макрорегіону.

Дослідження концептуальних засад міжнародної кластеризації світового економічного простору постає актуальною науковою задачею.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Поняття «міжнародний кластер» у сучасній науковій літературі нове. Разом з тим аналіз низки наукових публікацій свідчить про наростаючий інтерес до питання інтернаціоналізації кластерів в епоху становлення мережевої економіки.

Так, вітчизняні дослідники В. Омеляненко, Н. Вернидуб [6], І. Пелешак [7] у своїх працях приділяють увагу міжнародним кластерним структурам та здійснюють спробу їхньої систематизації. Наукові роботи зарубіжних авторів – В. Ємельянова [1], Е. Ісланкіної, М. Назарова, Е. Фіаксель [2], К. Костєва [3], Д. Кострикіна [4], А. Михайлова [5], С. Рекорд [8], Д. Рутко [9], Г. Яшевої [12] – присвячені дослідженню функціонування міжнародних кластерів в умовах глобальної економіки.

Аспекти, пов'язані з інтернаціоналізацією кластерів, активно обговорюються також західними вченими-економістами [15-18]. Однак наукові праці з даної тематики висвітлюють здебільшого практичні приклади та міжнародний досвід функціонування кластерних структур, обминаючи суперечливі питання визначення економічної сутності та категоріального апарату міжнародної кластеризації.

Невирішена частина загальної проблеми. Попри наявність цілої низки публікацій з даної тематики, сучасна наукова література не містить загальноприйнятої класифікації кластерів за територіальною ознакою. Відкритим залишається питання вироблення єдиного підходу при дослідженні міжнародних кластерних утворень.

З огляду на це **метою статті** є висвітлення концептуальних засад міжнародної кластеризації та з'ясування економічної сутності процесів утворення міжнародних кластерів в умовах світового економічного розвитку.

Основні результати дослідження. Останніми роками жвавий інтерес фахівців до сутності економічних кластерів викликала нова інтерпретація кластерної концепції М. Портера. Вважається, що М. Портеру вдалося поєднати теорію міжнародної конкуренції і стратегічні дослідження, пов'язані з пошуком кластерів, диференційована економічна діяльність яких викликає інтерес і прагнення до співпраці у фірм з інших країн. Цей зв'язок дозволяє розширити поняття класичного кластера далеко за межі територіально локалізованого промислового комплексу [13]. У сучасному тлумаченні кластерний підхід ґрунтується на усвідомленні того, що промислові комплекси двох або декількох країн можуть отримати важливу конкурентну перевагу в умовах глобальної економіки шляхом створення міжнародної кластерної структури. Розширення поняття класичного економічного кластера до міжнародних масштабів викликane становленням постіндустріальної економіки, глобалізацією та інформатизацією суспільного життя, появою цілого ряду міжнародних економічних організацій, які регулюють правила міжнародної торгівлі, тощо [15; 17].

Аналіз низки наукових робіт [7; 12; 15–17] дозволяє сформулювати авторське визначення поняття міжнародного кластера. *Міжнародний кластер* – це форма міжнародного економічного співробітництва, об'єднання групи незалежних господарюючих суб'єктів (малих, середніх і великих підприємств різної форми власності та інституційного супроводу), зосереджених на території двох або більше країн, які діють з метою створення спільного конкурентоспроможного продукту шляхом інтенсивної взаємодії, спільного використання ресурсів, обміну знаннями та досвідом, передачі технологій та поширення інформації серед учасників кластера, що у кінцевому підсумку сприятиме підвищенню рівня міжнародної конкурентоспроможності країн-учасниць та їхньому соціально-економічному розвитку.

Множина підходів до трактування терміну «міжнародний кластер» у сучасній економічній літературі висвітлена в табл. 1.

Таблиця 1.
Деякі підходи до дефініції міжнародного кластера

Автор	Джерело	Визначення
Ємельянов В. Е.	Структури міжнародного бізнесу (2008) [1]	Транснаціональний кластер – це просунута форма промислового комплексу, в діяльності якого беруть активну участь компанії, уряду, освітні та наукові установи, а також професійні та громадські організації (асоціації) двох або більше країн.
Яшева Г. А.	Формування міжнародних кластерів як фактор підвищення конкурентоспроможності економік Росії, Білорусі та України (2012) [12]	Міжнародні кластери являють собою: 1) мережеві об'єднання постачальників, виробників і покупців-резидентів різних держав, географічно зосереджених у транскордонному регіоні (транскордонний кластер); 2) міжнародні мережі національних кластерів (транснаціональний кластер), які співпрацюють і конкурують, пов'язані в технологічні ланцюги і взаємодоповнюють один одного, співпрацюють з транскордонними установами (в т.ч. науковими, освітніми, інфраструктурами бізнесу), органами державного і міждержавного управління, а також міжнародними організаціями з метою підвищення конкурентоспроможності суб'єктів кластера та національної економіки.
Михайлов А. С.	Формування міжнародних кластерів у Балтійському регіоні (2013) [5]	Міжнародний кластер – стійка взаємодія широкого кола взаємопов'язаних, взаємозалежних і взаємодоповнюючих стейкхолдерів, локалізованих на територіях двох і / або більше країн, що функціонують в суміжних галузях і володіють схожим рівнем розвитку навичок і технологій, займаються спільним створенням товарів та / або послуг, що забезпечує синергетичний ефект у розвитку відповідних територій та дифузії інновацій між ними.
Черних В. В.	Міжнародні кластери: економічна сутність і класифікація (2014)	Міжнародний кластер – це форма міжнародного економічного співробітництва, об'єднання групи незалежних господарюючих суб'єктів (малих, середніх і великих підприємств різної форми власності та інституційного супроводу), зосереджених на території двох або більше країн, які діють з метою створення спільного конкурентоспроможного продукту шляхом інтенсивної взаємодії, спільного використання ресурсів, обміну знаннями та досвідом, передачі технологій та поширення інформації серед учасників кластера, що у кінцевому підсумку сприятиме підвищенню рівня міжнародної конкурентоспроможності країн-учасниць та їхньому соціально-економічному

Основні характеристики міжнародного кластера (МК) наступні:

1) Географічна близькість учасників МК не розглядається як джерело конкурентних переваг. Особлива увага приділена взаємодії на основі спільності технологічних і організаційних характеристик, а не територіальної приналежності й регіонального потенціалу.

2) Суб'єкти кластера є резидентами різних держав. Вони пов'язані в технологічні ланцюги і взаємодоповнюють один одного, а також співпрацюють і конкурують одночасно. Вибір розташування учасників МК пов'язаний із наявністю вузлів інформаційних потоків і налагоджених каналів зв'язку.

3) МК заснований на використанні переважно міжнародної спеціалізації та кооперації виробництва.

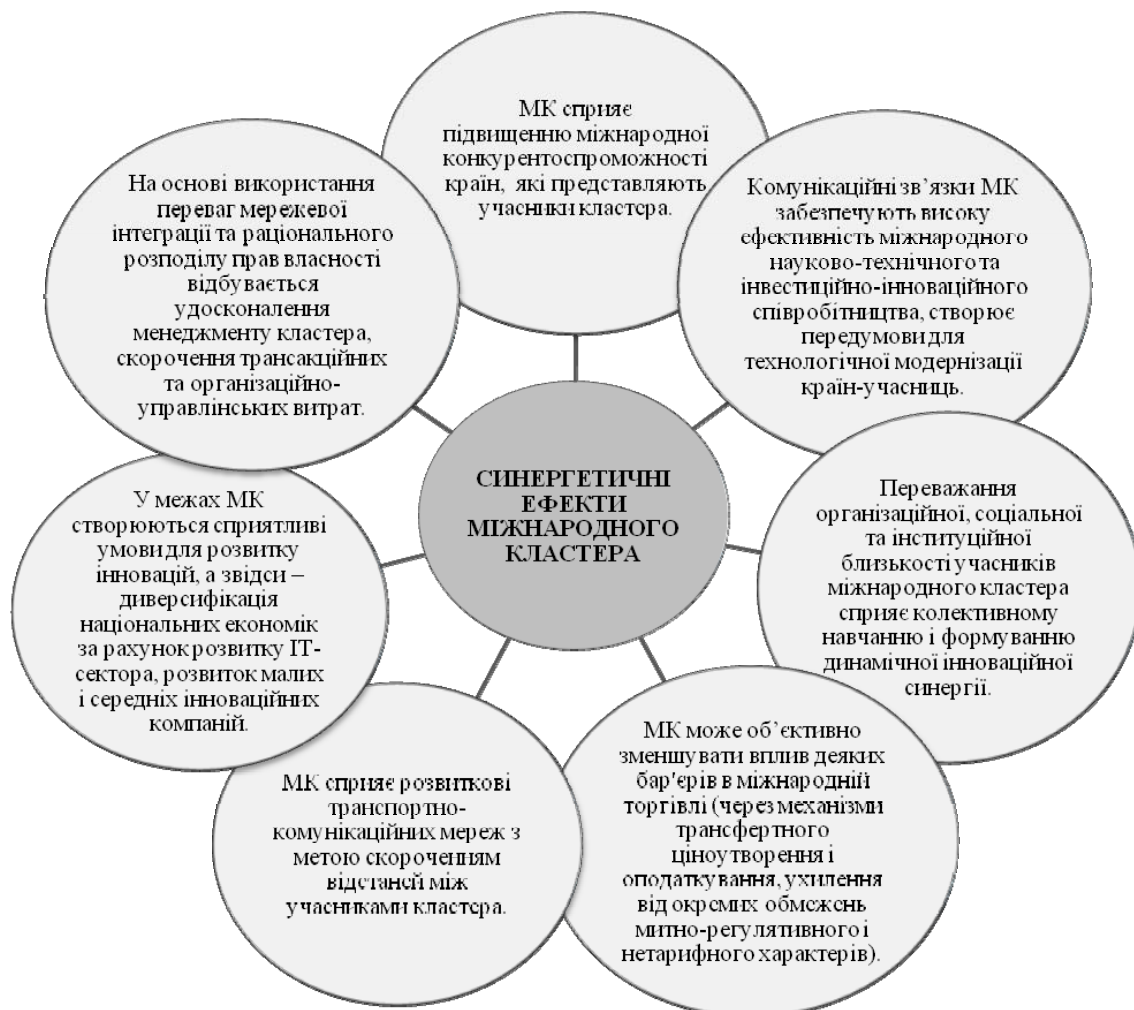
4) Мережева природа МК виражається у відкритості кордонів системи з можливістю зміни складу учасників, збереженні динамізму внутрішньої структури і високого ступеня зв'язаності членів кластера, швидкій адаптації до постійно мінливих умов зовнішнього середовища, наявності емерджентних властивостей системи і здатності до самоорганізації.

5) МК відрізняється наявністю розвинутої інфраструктури, що забезпечує трансфер знань і технологій. У рамках міжнародної економічної інтеграції формуються бракуючі ланки ланцюжка створення вартості, загальні стандарти виробництва, управління поставками, активно розвиваються міжнародні кластерні бренди.

6) Відносини між учасниками МК можуть як регламентуватися міжнародними двосторонніми та багатосторонніми договорами, так і бути нерегламентованими. МК – менш бюрократизоване утворення у порівнянні з іншими інтеграційними формами об'єднання.

7) МК функціонує на основі корпоративних і міжнаціональних суспільних цінностей, які формують клімат взаємної довіри. МК має колективну стратегію, яка об'єднує усі підприємства-учасники кластера.

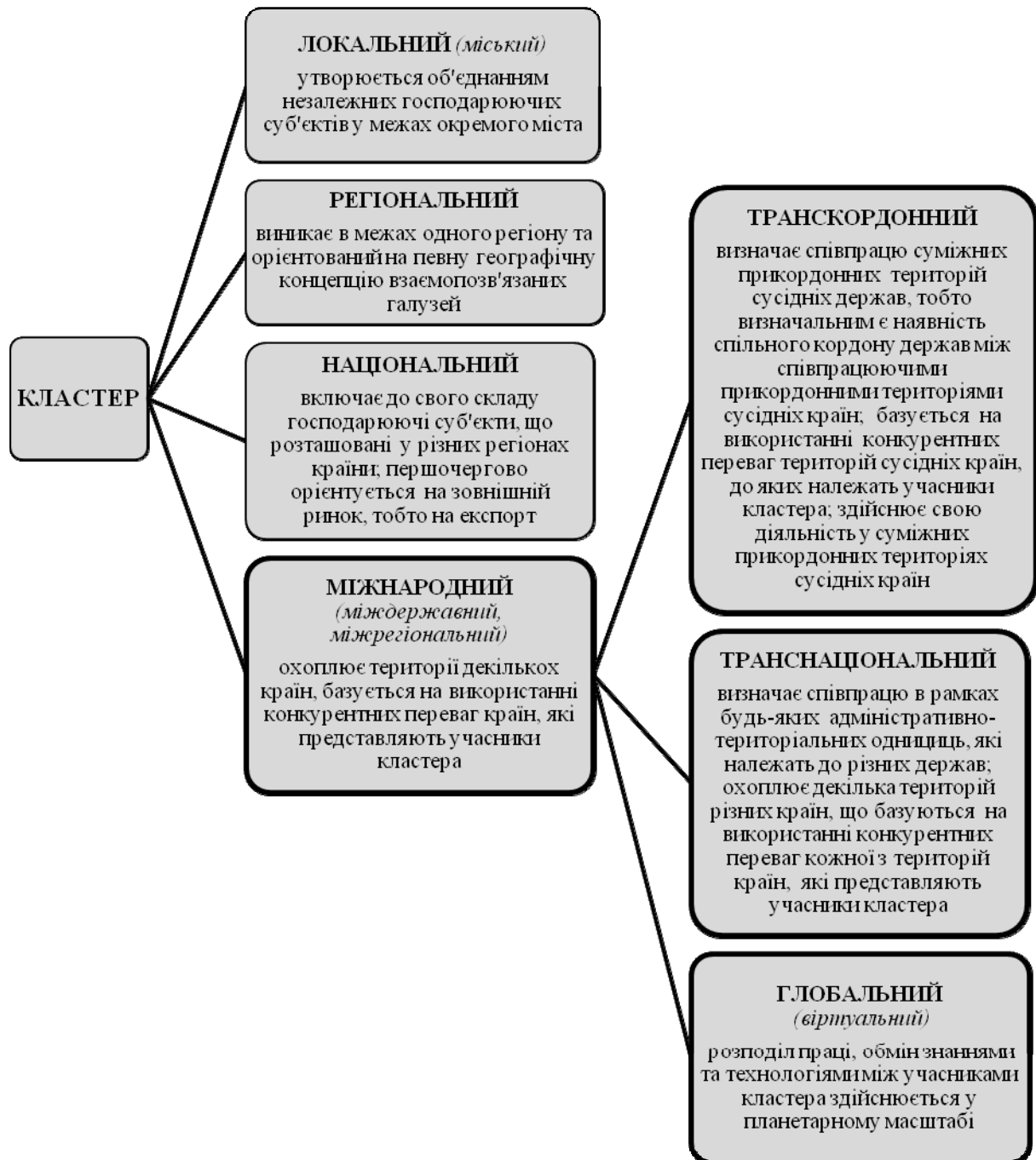
Перераховані вище характеристики міжнародного кластера великою мірою взаємопов'язані і обумовлюють синергетичні ефекти (рис. 1).

Джерело: авторська розробка.

Рис. 1. Синергетичні ефекти міжнародного кластера.

На основі узагальнення світового досвіду функціонування кластерних утворень можна запропонувати наступну класифікацію кластерів за територіальною ознакою (рис. 2).

Джерело: складено автором за [1], [7], [12].

Рис. 2. Класифікація кластерів за територіальною ознакою.

Аналізуючи кластерні структури за ознакою територіального поділу (рис. 2), відзначимо, що міжнародні кластери об'єднують підгрупи транскордонних, транснаціональних і глобальних кластерів, як це показано на рис. 3.

Джерело: складено автором за даними рис. 2.

Рис. 3. Розподіл кластерних структур за територіальною ознакою.

Як ми бачимо з рис. 3, міжнародні кластери – наймасштабніші бізнесові структури і об'єднують підприємства кількох країн. Це можуть бути економічно розвинені країни світу, а також країни, що розвиваються.

Слід акцентувати увагу на тій обставині, що в глобалізованому світі досить складно ідентифікувати ринкових гравців за національною приналежністю. В даному випадку основний сумнів криється в неможливості однозначного визначення національності того чи іншого бренду, адже суб'єкти міжнародного бізнесу (ТНК, холдинги, концерни) зосереджують капітал більш ніж однієї країни. Як правило, це група країн, – від двох до двадцяти.

Очевидно, що міжнародні кластери у найближчому майбутньому можуть стати конкурентами транснаціональних та багатонаціональних корпорацій, які до цього часу вважалися ключовими гравцями на світовій арені. На сьогоднішній день міжнародні кластери активно співпрацюють з ТНК та БНК, а у найближчій перспективі мають на меті поглинути такі структури. Міжнародний бізнес у XXI сторіччі не матиме національності та діятиме виключно за законами ринку і глобальної конкуренції.

Цікавим утворенням постає у сучасній економічній науці глобальний кластер, який також можна назвати віртуальним. Ця кластерна структура не прив'язана до чітко визначеної території господарювання. У такій моделі кластера теоретично можуть брати участь всі країни світу, так як географічна віддаленість окремих учасників компенсується сучасними електронними засобами комунікації, а також періодичними особистими контактами [1]. У цьому процесі провідну роль відіграє електронна комерція, яка включає в себе всі фінансові і торгові транзакції, здійснювані за допомогою комп'ютерних мереж, а також бізнесові процеси, що пов'язані з проведенням таких транзакцій. Складовими компонентами електронної комерції виступають електронні гроші, електронна торгівля, електронний банкінг, електронний маркетинг та інше.

Таким чином, прорив у розвитку інформаційно-комунікаційних технологій забезпечив можливість більш інтенсивної взаємодії між віддаленими суб'єктами ринку. Вільна передача великих обсягів інформації знижує важливість географічної близькості як фактора успішності передачі знань. Поява віртуальних міжнародних бізнес-структур ще раз підтверджує наше припущення щодо об'єктивних процесів просторової кластеризації [11].

В епоху глобалізації було винайдено цілу низку моделей економіки. З огляду на викладене теорія віртуальних міжнародних кластерів повинна синтезувати цілий комплекс сучасних методологій: інституціональну, інформаційну та інноваційну, віртуальну та мережеву економіки, а також економіку знань, системний підхід, соціальний капітал та ряд інших.

Автор наполягає на тім, що саме концепція розвитку міжнародних економічних відносин за принципом формування мережевої економіки сприяє становленню нового багачення механізмів ефективності кластерних утворень. Мережева економіка розвиває традиційні кластери, що склалися в попередні десятиліття, і веде до утворення нових, віртуальних, кластерів, територіально не локалізованих. У такі кластери з метою виробництва традиційних і високотехнологічних товарів та/або послуг об'єднуються незалежні господарюючі суб'єкти з різних країн світу.

Разом з тим мережевий спосіб взаємодії учасників ринкових відносин відповідає новим параметрам середовища комунікацій (динамізм, невизначеність, тотальна взаємозалежність), і інноваційному типу зростання, заснованого на безперервних оновленнях.

Не викликає сумніву той факт, що конкурентоспроможність кластерів залежить від їхньої здатності пристосовуватися до змін зовнішнього середовища. Тому віртуальний кластер має гнучку архітектуру і з мінімальними витратами перебудовується відповідно до зовнішніх вимог. Включення нового учасника змінює структуру компетенцій кластера без необхідності його фізичної реструктуризації. При цьому відсутність залежності від географічного розташування дозволяє організаціям брати участь у кількох кластерах одночасно або вибудовувати у віртуальному просторі власний кластер, що забезпечує доступ до необхідних знань і компетенцій. Перевага віртуального кластера виражається у здатності вибудовувати ефективну структуру відносин із зовнішніми партнерами. Разом з тим у кластері відбувається постійна фізична і віртуальна крос-дисциплінарна і крос-культурна взаємодія, в результаті якого здатні народжуватися значні інновації та втілюватися перспективні міжнародні проекти [11].

Таким чином, сучасний глобалізм обумовив появу віртуальних бізнес-структур, які здатні залучити місцеві та регіональні, природні й інтелектуальні ресурси з будь-якого куточка земної кулі до кооперативних виробничих мереж з метою отримання спільного прибутку [10].

Висновки. У процесі дослідження було виявлено: постіндустріальна економіка породжує становлення глобального мережевого укладу в соціально-економічному розвитку багатьох країн світу. Через це географічні межі кластера відображають економічні реалії і не обов'язково збігаються з адміністративними і політичними кордонами. Як наслідок, поява нових мережевих структур – міжнародних кластерів.

Передумовами появи міжнародних кластерів слід вважати: розширення простору взаємодії підприємств у традиційних кластерах за межі географічних кордонів; інформаційна інтеграція та поширення комп'ютерних технологій; ускладнення інноваційних процесів, які вимагають доступу до більш широкого пулу знань. Таким чином, кластерний підхід стає ширшим і дозволяє залучати до інформаційного обміну все більшу кількість компаній із різних країн світу.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку полягають в аналізі світового досвіду функціонування міжнародних кластерів.

Список використаної літератури

1. Емельянов В. Е. Структуры международного бизнеса / В. Е. Емельянов – Мурманск : Изд-во МГТУ, 2008. – 88 с.

2. Исланкина Е. А., Назаров М. Г., Фияксель Э. А. Интернационализация кластеров как инструмент повышения национальной конкурентоспособности: европейский опыт / Э. А. Фияксель, М. Г. Назаров, Е. А. Исланкина // *Инновации*. – 2013. – № 2. – С. 86-95.
3. Костев К. О. Пути встраивания российских нанотехнологических компаний в международные кластеры: автореф. дис. на соиск. учен. степ. к. э. н.: специальность 08.00.14 «Мировая экономика» / Костев Константин Олегович; [Гос. ун-т упр.]. – Москва : 2012. – 28 с.
4. Кострыкин Д. С. Виртуальная инфраструктура инновационных кластеров [Электронный ресурс] / Д. С. Кострыкин // *Труды МГТА: электронный журнал*. – 2010. – № 13 (1). – Режим доступа: http://www.e-magazine.meli.ru/vipusk_13/159_v13_kostrikin.doc.
5. Михайлов А. С. Формирование международных кластеров в Балтийском регионе // *Балтийский регион*. – 2013. – № 1 (15). – С. 53-66.
6. Омеляненко В.А. Теоретичні основи та аналіз світового досвіду міжнародного розвитку високотехнологічних кластерів [Електронний ресурс] / В. А. Омеляненко, Н. О. Вернидуб // *Междисциплинарные исследования в науке и образовании*. – 2013. – № 2. – Режим доступа: www.es.rae.ru/mino/160-1281.
7. Пелешак І. Транскордонні кластери і транскордонні об'єднання як форми транскордонного співробітництва // *Вісник Львів. ун-ту. Серія міжнародні відносини*. 2008, Вип. № 25. – С. 295–303.
8. Рекорд С. И. Развитие промышленно-инновационных кластеров в Европе: эволюция и современная дискуссия / С. И. Рекорд. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2010. – 109 с.
9. Рутко Д. Ф. Перспективы развития транснациональных кластеров в Едином экономическом пространстве [Электронный ресурс] / Д. Ф. Рутко // *Социально-экономические и финансовые механизмы обеспечения инновационного развития экономики: тез. докл. III Междунар. науч.-практ. конф. (г. Минск, Республика Беларусь, 20-21 сент. 2012 г.) / Государственный институт управления и социальных технологий БГУ*. – Минск, 2012. – Режим доступа: <http://elib.bsu.by/handle/123456789/20326>.
10. Соколенко С. С. Стратегії економічного росту та формування нових виробничих систем в епоху глобалізації // *Економічний часопис-XXI*, 2003, № 5. – С. 11-17.
11. Черних В. В. Віртуальні кластери у глобальній економіці // *Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Реформування економіки в контексті міжнародного співробітництва» (м. Сімферополь, 29-30 листопада 2013 року) / Наукове об'єднання «Economics»*. У 3-х частинах. – Сімферополь: НО «Economics», 2013, ч. 1. – С. 53-54.
12. Яшева Г. А. Формирование международных кластеров как фактор повышения конкурентоспособности экономик России, Беларуси и Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gosbook.ru/node/67088>.
13. Bergman, E. M. Sustainability of Clusters – Ten Do's and Don'ts. Vienna University of Economics and Business. – 2001.
14. Cluster Observatory in the EU. EU website [Electronic resource]. – Access mode: www.clusterobservatory.eu. Date of access: 10. 01. 2014.
15. Meier zu Köcker G., Müller L., Zombori Z. European Clusters Go International. Networks and clusters as instruments for the initiation of international business cooperation, Institute for Innovation and Technology. – 2012. [Electronic resource]. – Available from: http://www.tci-network.org/media/asset_publics/resources/000/004/068/original/European_Clusters_go_International.pdf.

16. Identifying the Main Objectives and Activities of Cluster Programmes, CEE – Clusternet-work – European Cluster Alliance Consortium Of Partners, June 2010.
17. TACTICS Reflection group. Cluster internationalization handbook. Manchester: Manchester Metropolitan University, 2012. – 73 p.
18. Traxler H., Luger M. Business and the Internet: implications for firm consequences of IT for location and clustering // Comparative Journal of Policy Analysis. – 2000. – 2 (3). – P. 279-300.

INTERNATIONAL CLUSTERS: ECONOMIC ESSENCE AND CLASSIFICATION

Chernykh V. V.

PhD student, Department of European integration, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman.

Scientific advisor: Prof. Taranenko N.

Abstract. *The paper studies the conceptual foundations of the analysis and the economic essence of the formation processes of the international clusters under conditions of the global economic development. The author examines the categorical apparatus of the international clustering, identifies the key success factors of the international cluster structures. The new classification of economic clusters on a territorial basis is recommended. Special attention is given to the place and the role of the international clusters in the globalized world. The author presents the most common definitions of the term «international cluster» in the modern economic literature. After analyzing the existent interpretations of this phenomenon, the author proposes her own formulation. The characteristics of the international cluster as a form of international economic cooperation have been discussed; the synergistic effects of the international cluster have been formulated. The author argues the concept of the international economic relations development on the network economy principles contributes to the formation a new vision of the cluster efficiency mechanisms. The paper promotes the view, that the cluster model is the most effective factor of the development of the international economic relations in the context of globalization.*

Key words: *clustering, international cluster, network economy.*

Referances

1. Yemelyanov V. Ye. Struktury mezhdunarodnogo biznesa / V. Ye. Yemelyanov. – Murmansk : Izd-vo MGTU, 2008. – 88 p.
2. Islankina Ye. A., Nazarov M. G., Fiyaksel E. A. Internatsionalizatsiya klasterov kak instrument povysheniya natsionalnoy konkurentosposobnosti: yevropeyskiy opyt / E. A. Fiyaksel, M. G. Nazarov, Ye. A. Islankina // Innovatsii. – 2013. – № 2. – P. 86-95.
3. Kostev K. O. Puti vstraivaniya rossiyskikh nanotekhnologicheskikh kompaniy v mezhdunarodnyye klastery: avtoref. dis. na soisk. uchen. step. k.e.n.: spetsialnost 08.00.14 «Mirovaya ekonomika» / Kostev Konstantin Olegovich; [Gos. un-t upr.]. – Moskva : 2012. – 28 p.
4. Kostykin D. S. Virtualnaya infrastruktura innovatsionnykh klasterov [Electronic resource] / D. S. Kostykin // Trudy MGTA: elektronnyy zhurnal. – 2010. – № 13 (1). – Access mode: http://www.e-magazine.meli.ru/vipusk_13/159_v13_kostykin.doc.
5. Mikhaylov A. S. Formirovaniye mezhdunarodnykh klasterov v Baltiyskom regione // Baltiyskiy region. – 2013. – № 1 (15). – P. 53-66.
6. Omelyanenko V. A. Teoretychni osnovy ta analiz svitovoho dosvidu mizhnarodnoho rozvytku vysokotekhnologichnykh klasteriv [Electronic resource] / V. A. Omelyanenko, N. O. Vernydub // Mezhdistsiplinarnye yssledovaniya v nauke y obrazovanii. – 2013. – № 2. – Access mode: www.es.rae.ru/mino/160-1281.
7. Peleshchak I. Transkordonni klastery i transkordonni obyednannya yak formy transkordonnoho spivrobotnytstva // Visnyk Lviv. un-tu. Seriya mizhnarodni vidnosyny. 2008, Vyp. № 25. – C. 295-303.

8. Rekord S. I. Razvitiye promyshlenno-innovatsionnykh klasterov v Yevrope: evolyutsiya i sovremennaya diskussiya / S. I. Rekord. – SPb.: Izd-vo SPbGUEF, 2010. – 109 p.
9. Rutko D. F. Perspektivy razvitiya transnatsionalnykh klasterov v Yedinom ekonomicheskom prostranstve [Electronic resource]. / D. F. Rutko // Sotsialno-ekonomicheskiye i finansovyye mekhanizmy obespecheniya innovatsionnogo razvitiya ekonomiki: tez. dokl. III Mezhdunar. nauk.-prakt. konf. (g. Minsk, Respublika Belarus, 20–21 sent. 2012 g.) / Gosudarstvennyy institut upravleniya i sotsialnykh tekhnologiy BGU. – Minsk, 2012. – Access mode: <http://elib.bsu.by/handle/123456789/20326>.
10. Sokolenko S. S. Stratehiyi ekonomichnogo rostu ta formuvannya novykh vyrobnychykh system v epokhu globalizatsiyi // Ekonomichnyy chasopys- XXI, 2003, №5. – P.11-17.
11. Chernykh V. V. Virtualni klasteri u hlobalnii ekonomitsi // Zbirnyk materialiv mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Reformuvannya ekonomiky v konteksti mizhnarodnogo spivrobitnytstva» (m. Simferopol, 29–30 lystopada 2013 roku) / Naukove obyednannya «Economics». U 3-kh chastynakh. – Simferopol: NO «Economics», 2013, vol. 1. – P. 53-54.
12. Yasheva G. A. Formirovaniye mezhdunarodnykh klasterov kak faktor povysheniya konkurentosposobnosti ekonomik Rossii, Belarusi i Ukrainy [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.gosbook.ru/node/67088>.
13. Bergman, E.M. Sustainability of Clusters – Ten Do's and Don'ts. Vienna University of Economics and Business. – 2001.
14. Cluster Observatory in the EU. EU website [Electronic resource]. – Access mode: www.clusterobservatory.eu. Date of access: 10. 01. 2014.
15. Meier zu Köcker G., Müller L., Zombori Z. European Clusters Go International. Networks and clusters as instruments for the initiation of international business cooperation, Institute for Innovation and Technology. – 2012. [Electronic resource]. – Access mode: http://www.tci-network.org/media/asset_publics/resources/000/004/068/original/European_Clusters_go_International.pdf.
16. Identifying the Main Objectives and Activities of Cluster Programmes, CEE – Clusternetwork – European Cluster Alliance Consortium Of Partners, June 2010.
17. TACTICS Reflection group. Cluster internationalization handbook. Manchester: Manchester Metropolitan University, 2012. – 73 p.
18. Traxler H., Luger M. Business and the Internet: implications for firm consequences of IT for location and clustering // Comparative Journal of Policy Analysis. – 2000. – 2 (3). – P. 279-300.

МЕЖДУНАРОДНЫЕ КЛАСТЕРЫ: ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ И КЛАССИФИКАЦИЯ

Черных В. В.

Аспирантка кафедры европейской интеграции ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана».

Научный руководитель: профессор Тараненко Н. А.

Аннотация. *Научная статья посвящена освещению концептуальных основ анализа и выяснению экономической сущности процессов образования международных кластеров в условиях мирового экономического развития. Автор рассматривает категориальный аппарат международной кластеризации, определяет ключевые факторы успеха международных кластерных структур. В статье предложена новая классификация экономических кластеров по территориальному признаку, определено место и роль международных кластеров в глобализованном мире. Автор исследует наиболее распространенные дефиниции термина «международный кластер» в современной экономической литературе. Проанализировав существующие трактовки данного явления, автор предлагает собственное определение международного кластера. Охарактеризованы особенности международного кластера как формы международного экономического сотрудничества, описаны его синергетические эффекты. Автор настаивает на том, что именно концепция развития международных экономических отношений по принципу формирования сетевой экономики способствует становлению нового видения механизмов эффективности кластерных образований. В статье отстаивается мнение, что кла-*

стерная модель является наиболее результативным фактором развития международных экономических отношений в условиях глобализации.

Ключевые слова: *кластеризация, международный кластер, сетевая экономика.*